

Instituto veikla iš ketverių metų perspektyvos: kaip pradėjome, kokie esame, kur link einame?

2012 m. Vilniuje buvo įkurtas geštaltingės psichoterapijos institutas „Dialogas“, tų pačių metų pavasarį surinkęs mokyti pirmąją šešiolikos asmenų grupę. Praėjus ketveriems metams, institute mokosi jau trečia grupė, o pirmieji instituto studentai baigia savąias podiplomines studijas.

Kalbindama instituto įkūrėjus doc. dr. Vitaliją Lapeškiene ir dr. Viktorą Keturakį, pirmiausia pasiūliau pažvelgti į pačią pradžią, prisiminti, kaip kilo instituto įkūrimo idėja, kaip buvo dėliojama studijų programa. Ketverius metus nenutrūkstantis studijų procesas neabejotinai turėjo išbandyti daugelį iš anksto turėtų sumanymų, išgryninti svarbiausius šių podiplominių studijų atraminius taškus. Todėl kitas mano klausimas buvo, kaip, remiantis jau turima patirtimi, būtų galima nusakyti šių studijų specifiką, kaip pats mokymosi institute būdas atskleidžia ir įkūnija svarbiausius geštaltingės psichoterapijos principus? Pokalbio metu taip pat rūpėjo sužinoti ir apie Vitalijos bei Viktoro, svarbiausių instituto mokytojų, patirtį, kviečiau pasidalinti įsimintiniausiais ir sunkesniais jais momentais.

Prisiminkite, kaip kilo idėja įkurti geštaltingės psichoterapijos institutą? Įsivaizduoju, kad jūs galėjote susieiti turėdami skirtingų minčių?

Vitalija: Su Viktoru mes buvom pažįstami iš toli, bet seniai, gal kokį 20 metų. Ką aš apie Viktorą žinojau ir kodėl man buvo patrauklu su juo dirbti? Apie jį turėjau susidariusi įspūdį kaip apie žmogų, rimtai žiūrintį į tai, ką daro. Ir aš save tokia laikau. Man atrodė, kad mes abu rimtai žiūrime į profesionalumą. Dar vienas bendras ir labai svarbus dalykas – GATLA mokykla. GATLA – tai Los Angeles įsikūręs institutas, vadovaujamas Roberto ir Ritos Resnick. Jau 45 metus be pertraukos kas vasarą šis institutas organizuoja mokymo programą Europoje, ir mes su Viktoru jau antrą dešimtmetį jame mokomės. Taigi mes abu iš tų pačių šaknų, mūsų bendras mokymosi pagrindas – ne tik žinios ir įgūdžiai, bet ir vertybės. Kalbant apie institutą, kaip mokymosi įstaigą, tarp mūsų su Viktoru bendra tai, kad mes turim psichoterapinio ir pedagoginio darbo patirties. Institutas yra labai gera erdvė integruoti ir mokyti tokių dalykų, kurie iš tiesų yra svarbūs, prie kurių linksta širdis. Į institutą žmonės ateina turėdami bendrą interesą, bendras vertybines nuostatas, ir mes galim kartu augti.

Viktoras: Ta idėja turi istoriją ir ji bendra su Vitalija. Asmeniškai aš tada, kai nusprendėm su Vitalija kurti institutą, nuo šios minties buvau tolokai. Aš mokiausi, dirbau ir man to užteko. Dirbant tokį darbą svarbu turėti grupę žmonių, su kuriais gali dalintis profesine, asmenine patirtimi, turėti palaikymo ratą, kai daliniesi idėjom, gauni palaikymą, kad teisingai galvoji. Nes yra įvairių minčių kaip su žmonėmis reikia elgtis. Vieni galvoja, kad su žmonėmis reikia elgtis kaip su varžtais, kiti – kad žmogus turi daug blogų impulsų ir jį reikia nuolat tramdyti. O pasitikėjimą žmogaus prigimtimi tada, kai atrodo, kad pats ar kitas yra duobėj, sunku išlaikyti. Todėl ratas žmonių, su kuriais gali dalintis tokiomis mintimis, man yra svarbus. Ir aš jį rasdavau geštaltingės psichoterapijos kolegų rate užsienyje. Čia Lietuvoje veikdavau pakankamai izoliuotai. Sutikęs Vitaliją (mes buvom pažįstami ir pabendraudavom), sužinojau, kad pagyvėjo geštaltingės psichoterapijos sklaida, ir mes sprendėm, ar norėtume burti savo ratą žmonių. Taip ir prasidėjo – iš pradžių nuo „žalios“ minties, kad galim kažką padaryti. Man atrodo, kad tokia yra instituto idėjos kilmė.

Tavo, Viktorai, instituto kūrimo impulsas, atrodo, kilo iš siekio užsiauginti kolegas. Nes juk institutas yra mokymo įstaiga, čia ruošiami gešaltinės psichoterapijos terapeutai.

Viktoras: Kaip pavadinsi, gali užsiauginti kolegas arba konkurentus. Bet mintis yra tokia, kad būtų ratas žmonių, kurie ne tik dalintųsi, bet ir skatintų mokymąsi, tobulėjimą. Aš tikiu, kad svarbiausia yra žmonės, ne teorija. Mes galime šnekėtis apie geštaltą, bet ne gešaltinės psichoterapijos teorija yra įdomi, bet tie žmonės, kurie yra suvienyti idėjos, darbo, rūpesčio, veiklos. Tai yra svarbu, visa kita nubyra.

Kokie reikalavimai buvo ir yra keliami norintiems studijuoti institute?

Vitalija: Iš esmės reikalavimas yra vienas – magistro laipsnis, nesvarbu, kurios krypties. Institute sudaromos sąlygos įgyti tam tikras kompetencijas, ir kliūčių jas įgyti nenorime kurti. Dalis besimokančiųjų – psichologai ar psichoterapeutai praktikai, pasirinkę gilintis būtent į šią sritį, taigi jų motyvas – profesinis tobulėjimas. Kiti programos dalyviai ateina iš kitų gyvenimo, profesinės veiklos sričių. Jie neketina keisti savo profesinės krypties, tiesiog ieško to, ką galėtų savo kasdieniame ar profesiniame gyvenime tiesiogiai ar netiesiogiai panaudoti. Mes negalime ir nenorime nei tam daryti įtakos, nei to kontroliuoti. Pavyzdžiui, viena moteris, kuri profesine prasme yra gana toli nuo psichologijos ir psichoterapijos, į institutą atėjo ieškodama kažko sau, nes aplinkoje buvo daug nelaimių. Besimokydama ji tapo jauno žmogaus mentore, galinčia ne tik perteikti profesinę patirtį, bet ir padėti jaunam žmogui suvokti savo motyvus, abejones, pasirinkimus. Taip gaunasi ratilų efektas: tai, ko studentas išmoksta, paveikia jo artimą aplinką. Taigi įgyjami įgūdžiai pritaikomi mentorystėje, srityje, kuri neturi pretenzijų į profesinę veiklą. Tiesiog keičiasi žmogaus santykis su savimi, kyla tokia iniciatyva – aš tapsiu mentore.

Man būtų įdomus jūsų abiejų indėlis kuriant instituto viziją, apsisprendžiant, koks jis turi būti, kaip turi vykti mokslas, kokius mokymosi metodus rinktis, kaip ta pati teorija turi būti išdėstoma?

Vitalija: Formaliosios instituto struktūros kūrimas rėmėsi Edinburgo instituto pavyzdžiu. Viktoras jame mokėsi tuo metu, kai mes pradėjom dirbti, jis buvo bebaigiąs. Mes supratom tokios struktūros prasmę, ne aklai ją perėmėm. Pirmieji studijų metai yra „įmirkimas į patirtį“, kai žmogus visu kūnu pajunta, ką reiškia būti gešaltinės psichoterapijos erdvėje. Tokioj patirtinėj grupėj formuojasi, skleidžiasi labai svarbūs įgūdžiai, kuriuos vertinant sprendžiama, ar žmogus gali judėti toliau. Mes stebime dvi svarbiausias kompetencijas – kaip žmogus įsisąmonina save, kaip jis gali tai komunikuoti. Kitas dalykas – kaip žmogus būna grupėje: kiek jis moka dalintis erdve, kiek girdi kitus žmones ir gali juos įsileisti, o gal jis yra dominuojantis ir nepaisantis kitų, kita vertus, o gal nulenda į kamputį? Tai yra tos kompetencijos, kurių raidą mes palaikome, stebime, ar žmogus jas turi, nes jos būtinos judant toliau. Pirmaisiais metais būna mažai teorijos, daug patyrimo ir vyksta patys pirmieji įgūdžių formavimosi žingsniai. O tolesni treji metai yra intensyvesni ugdant profesionalius psichoterapeutus. Per tuos metus besimokantieji turi susipažinti su gešaltinės psichoterapijos teorija, metodologija ir metodais, ne vien tik skaitydami ar klausydami, bet visa išbandydami praktiškai. Mokydami pabrėžiam patyrimo svarbą, teorija tarsi eina iš paskos. Ji įvardija, konceptualizuoja patyrimą, kurį studentai jau turėjo. Apie įsisąmonintą patyrimą teorija padeda kalbėti sąvokų kalba. Todėl mokymosi procesas yra organiškas. Patyrimas

organizuojamas ir kaip patyrimas grupėje, taip pat studentai turi galimybę dirbti su dėstytoju dideliame rate, visos grupės akivaizdoje. Tai mes vadiname darbu tuščioje arba karštoje kėdėje. Likusieji gali stebėti dirbantį profesionalą, vėliau darbo procesas aptariamas, taip mokomasi iš stebėjimo. Paskui studentai dirba vieni su kitais, gauna grįžtamąjį ryšį ir tokiu būdu mokosi. Taip pat jie daug dirba savarankiškai, už bendrų seminarų ribų, vieni kitų darbą stebėdami, teikdami grįžtamąjį ryšį.

Viktoras: Mano indėlis – rašto darbai, su jais susidūriau studijuodamas Edinburge. Studentai ne tik turi parašyti kursinį ar diplominį darbą, bet ir rašyti refleksijas. Man tai ne tik pedagoginis aspektas, bet ir vertinamasis. Nes visoj Europoj vyksta neformalių institucijų judėjimas formalizacijos link. Ir tai yra užburtas ratas – žmonės susirenka ir mokosi, paskui prasideda konkurencija, tos mokyklos jungiasi į asociacijas, europines ar kitokias, ir tada nustato standartus, kuri mokykla yra gera, kuri bloga, ir neišvengiamai vyksta formalizavimo procesas. Mes esame neformalaus švietimo institucija, man svarbu išlaikyti ir neformalią dalį, ir kad tas mokymasis turėtų pripažinimą. O jam svarbus ne tik pasinėrimas į mokymąsi, bet ir įvertinimas. Įvertinimas gali būti dviejų rūšių: gali būti formuojantis, ugdomasis, nukreiptas į ugdytinį, ir sumuojantis, kuris tarsi diagnozuoja, kiek studentas pažengęs, lyginant su kitais. Tas antrasis mums neįdomus. Rašto darbai turi formuojančio vertinimo aspektą: studentams tai proga susitikrinti su dėstytojais, kaip sekasi mokytis. Ne tik pačioj pabaigoj gauti žinią – išlaikėi ar neišlaikėi, bet pakeliui turėti galimybę tikrintis. Edinburgo geštalto institutas judėjo nuo labai neformalios institucijos iki bandymo formalizuoti, sustruktūruoti mokymosi procesą, kad jis būtų palyginamas su kitom mokyklom, pripažįstamas kolegų. Kai geštaltinė ar humanistinė paradigma maištauja prieš vertinimą apskritai, teigdama, kad vertinimas yra blogis, nes taip prarandamas unikalus požiūris į asmenį, kyla rizika išmesti ir gerąją vertinimo patirtį, kuri gali turėti mokymosi stimulą, grįžtamąjį ryšį. Mes nenorim studentų „dėti į lentynas“, kad tas išmoko ar neišmoko, bet norim, kad ir žmogus turėtų galimybę gauti grįžtamąjį ryšį ir mes, mokytojai, matytume, kur studijuojantis žmogus yra.

Turėdami ketverių metų patirtį, turbūt aiškiau matote, kuo jūsų institutas skiriasi nuo kitų mokyklų, kuo jis ypatingas?

Viktoras: Dėl požiūrio į geštaltinę terapiją, kaip vykstančią per dialogą, eksperimentas mūsų mokymo programoj atsiduria beveik pabaigoj, tuo tarpu kitose mokyklose jis atsiranda labai anksti. Tai yra, tu dar iki galo neaptinki temas, dar nesi užmezgęs kontakto, neskiri laiko santykiui kurti, bet jau eksperimentuoji. Čia mūsų instituto skirtumas ir nuo kitų mokyklų. Pirmiausia stovim ant trijų banginių: lauko sampratos, fenomenologinio tyrinėjimo ir dialogo. Tik giliai juos suvokęs, gali atkelti prie kitų momentų, tokių kaip eksperimentavimas, kai pasiūlai pabandyt kitaip. Pažiūrėjęs F. Perlso įrašų arba paskaitės knygų, žmogui atėjus su baime, dar nesupratęs, kas vyksta, tu sakai, ant ko čia norėtum pykti? Dar nelabai tema išryškinta, dar neužsimezgęs santykis, dar neištyrinėtas laukas, o tu puoli eksperimentuoti. Čia mūsų su Vitalija požiūris sutapo.

Vitalija: Visi mūsų sprendimai, kurie sugulė į programą, yra bendri, smarkiai apsvarstyti. Man svarbu buvo ne tik turinys, ko turi būti mokomasi, bet kaip turi būti kuriama mokymosi aplinka. Aš per gyvenimą daug viso ko mokiausi, visokiose struktūrose. Geštaltinės psichoterapijos studijos išsiskiria tuo, kad stengiamasi padėti išmokti *šitam* žmogui, o ne išmokyti *šitų* dalykų. Centre yra besimokantis žmogus,

nesistengiama jo pakeisti, siekiama padėti jam atsiskleisti, būti tokiam, koks yra, įsisažmoninti, kad jis galėtų rinktis. Programoje daug dėmesio skyrėme vertybiniam momentui – kad tai, ko mes mokome ir kaip mokome, neprieštarautų vienas kitam. Negalima išmokyti būti dialogišku autoritariniais būdais arba priversti būti dialogišku. Tik per dialogą gali ateiti prie dialogo. Geštaltnė psichoterapija teigia, kad žmogus yra savireguliuojantis, t.y. jeigu nėra kliūčių augti, jis auga save atskleisdamas. Organizmo savireguliacija yra esminis terminas. Geštaltnė psichoterapija skiriasi nuo kitų paradigmu tuo, kad ji suponuoja kitokį dėstytojų studentų santykį. Jis yra dialogiškas, ne autoritarinis. Dėstytojas nėra ekspertas, kaip reikia gyventi, kokie teisingi sprendimai, jis neinterpretuoja. Šie dalykai svarbūs kuriant pačią instituto atmosferą. Iš besimokančio žmogaus patirties žinau, ką reiškia mokytis saugioje, nevertinančioje aplinkoje, kai tave iš tikrųjų girdi, kai tavo poreikiai yra svarbūs, kai į tavo nežinojimą ar sutrikimą žiūrima pagarbiai. Šiuos proceso, bet ne turinio, dalykus norėjosi diegti institute. Nors tas vertinimo aspektas irgi yra, pvz., rašto darbai ne visi „praeina“. Ką reiškia, kai tavo darbas yra neįskaitomas? Tai skausminga. Todėl atmesti, neigiamai įvertinti sunku. Bet svarbu, kaip tai padarai. Turi būti įvardinti labai konkretūs dalykai, ko pasigendama tame darbe. Aš mažai galvojau, kad ateis tokia diena, kai reikės vertinti. Buvo nerimo, kaip tai paveiks santykį su studentais. Svarbu komunikuoti neigiamą atskirų darbo aspektų įvertinimą ar jo trūkumus nesužeidžiant. O iš studentų tikimasi, kad jie mokės priimti grįžtamąjį ryšį, kuris nėra saldainis. Šios studijos nėra būrelis. Vertinamos kompetencijos, jų negali įvertinti iš akies, jos turi kažkur atsispindėti.

Paaiškinkite, kaip pats mokymosi būdas institute atspindi geštaltnės psichoterapijos požiūrį į teoriją, kuri, atrodytų, be patyrimo lyg ir nėra labai svarbi.

Vitalija: Teorija yra svarbi, bet ji nėra šventa karvė. Laikomasi prielaidos, kuri būdinga ne tik geštaltnėi terapijai, kad gydo ne metodus, ne teorija, ne žinios ar kryptis, bet santykis. Dėl to daugiausia dėmesio kreipiama į santykio formavimąsi, į dialogiškumą. Studentui sudaromos galimybės pamatyti, tyrinėti save santykyje, gauti grįžtamąjį ryšį. Dažnai geštaltnė terapija buvo iškraipoma, kai į ją žiūrima kaip į metodų, technikų rinkinį. Kadangi jie yra labai efektingi, jie gali padaryti daug žalos. Nes efektyvu ir efektinga nėra tapatu. Gali būti labai efektinga, bet efektas, poveikis – negatyvus, net destruktivus. Dėl to žmogaus pažinimas, pasitikėjimo santykio, kliento savęs palaikymo sukūrimas yra svarbesni dalykai. O metodai paprastai lengvai išmokstami.

Mokantis institute vyksta realus darbas, tikros sesijos? Mokiniai matė konsultuojant ne tik jus abu, bet ir mokytojus iš užsienio.

Vitalija: Tai labai svarbu. Mūsų grupėje yra keltas žmonių, baigusių kitų psichoterapijos kryptių studijas, ir jie nė karto nematė dėstytojo dirbant, iš vis jokio gyvo darbo. Mūsų institute mes mokomės iš gyvo darbo: ir stebėdami, ir patys dirbdami. Dėl to tas patyrimas yra toksai įžemintas. Nuo pat pradžių mums buvo įdomus dėmesys skirtybėms. Siekėme, kad institutas nebūtų vieno ar dviejų žmonių. Mums pavyko rasti kontaktą su GATLA ir tai mus nudžiugino, nes galėjome pasikviesti labai kvalifikuotus žmones su skirtingomis patirtimis. Robertas ir Rita Resnickai, Jay Levinas, Aleksandras Jeremejevas, Kevinas McCannas, Helen Kennedy, Jasenka Pregrad, Anna Tanalska-Duleba, Michal Pernička labai praturtino programą: ir turinio, bet ir asmenybių įvairovės prasme. Turėjome amerikiečius, škotę, rusą, airį, čeką, lenkę, kroatę. Ta geografija turtinga, didelė asmenybių įvairovė. Iš studentų per grįžtamąjį ryšį sužinojome, kad jiems galimybė matyti skirtingus žmones buvo vienas iš labai svarbių programos

ypatumų. Akcentas – būtent žmonės, ne teorijos. Buvo galima matyti, kaip jie dirbo su studentais kaip su klientais, atvykę dėstytojai stebėjo studentų darbą, suteikdavo grįžtamąjį ryšį.

Regis, šių mokytojų skirtingi darbo stiliai paliudijo, kad nėra vieno teisingo būdo užmegzti ryšį ar dirbti su klientu?

Vitalija: Man atrodo, kad kai studentai mato įvairius žmones dirbančius skirtingai, jie gauna didelį padaršinimą, kad neprivalo kažko nukopijuoti, būti kaip jis ar ji. Reikia suvokti esminius principus ir kaip aš galiu juos santykiyje su klientu įdarbinti. Tai yra pagarbos skirtybėms išraiška ir palaikymas.

Iš jūsų pasisakymų atrodo, kad institutas imasi labai rimtos užduoties – žmones išmokyti kurti santykį. Skamba kaip metafizinis uždavinys.

Vitalija: Čia svarbu nuostata, kad nėra teisingo ar vieno būdo kurti santykį. Tikslas – padėti kiekvienam įsisąmoninti, kaip aš jį kuriu, kaip jame dalyvauju, kur užstringu. Ne išmokyti vieno teisingo, tokio kaip dėstytojo.

Kaip įsivaizdavote savo kaip mokytojų vaidmenį instituto veiklos pradžioje? Ar ta vizija laikui bėgant keitėsi?

Viktoras. Aš įsivaizdavau, kad bus lengviau. Maniau, dalyvausiu, lydėsiu, reaguosiu, būsiu su žmonėmis ir neturėsiu atsakomybės vertinti, daryti visokius organizacinius sprendimus. Nebuvau realiai suvokęs, kad jei ta atsakomybė gula studentams, tai ji gula ir man. Aš ją suvokiau jau pakeliui. Ir nors suvokiu, nuo to nėra lengviau.

Vitalija: Aš svarsčiau, ko reikėtų išvengti: man atrodė, kad reikia išvengti paskaitų, jog jų turėtų būti minimaliai. Man regis, mums pavyko pasiekti, kad teorija būtų susieta su patyrimu. Studijose nėra teorijos, kuri nebūtų kažkiek patirta. Ir jei yra kokios trumpos paskaitėlės, 10-15 minučių trukmės, jų tikslas – ne išaiškinti kažkokią teoriją, bet sužadinti smalsumą, kad žmogus skaitytų ir gilintųsi toliau pats. Juk ateina suaugę žmonės, kurie turi vidinės motyvacijos mokytis ir tas sužadintas smalsumas nuveda juos ten, kur jie gali gilintis ir sužinoti. Siekėme, kad mokymosi būdas atitiktų tai, ko mes mokome: palaikančio santykio, pagarbos individualumui, dialogo, dėmesio skirtybėms, jų neignoravimo, o palaikymo, laisvo pasirinkimo ir atsakomybės akcentavimo. Manychiau, kad mums pavyko. Buvo daug organizacinių reikalų, nes mes esame tik du ir finansiškai neišgalime samdyti administratoriaus. Turėjome rūpintis patalpomis, sąskaitomis, mokėjimais viešbučiams, rasti vietą išvažiuojamajam seminarui, tartis su dėstytojais iš užsienio. Visa tai darėm patys. Na, pakeliui jaučiuosi kažko naujo išmokusi administravimo srityje...

Atrodo, kad žvelgiant atgal, vertinimas yra viena iš sunkesnių jūsų, kaip mokytojų, patirčių?

Viktoras: Mes net nepastebime, kaip labai mes gyvename vertinimo kultūroje, kiek daug yra vertinimo. Tada susiformuoja stiprios, jautrios reakcijos ir svarbu jas atlaikyti. Mus visą laiką vertina, nuo pat darželio. Dabar gal tas požiūris keičiasi, bet sunkiai: yra pasiekimai, liniuotė, pagal kurią vertinama, ir jeigu neatitinki jos, tada esi įvertinamas. Tada kai aš vertinu, duodu grįžtamąjį ryšį, aš irgi rizikuojau paimiti savo liniuotę ir

paneigti visybišką žmogų, nes aš nematau to, ko mano liniuotė nemato. Tai neišvengiama egzistenciškai, bet asmeniškai tai nesumažina jautrumo. Aš tokią pamoką iš dalyvių gavau ne „Dialogo“ institute, verslo srity, kai mes vedėme mokymus. Ten vertinimas labai sustiprintas. Mokymo programos metu verslo žmonės atrado džiaugsmą ne vertinti, o tiesiog būti, pažinti. Mokymų pabaigoj buvo toks nesusipratimas, kai teikėme pažymėjimus ir svarstėm duoti-neduoti. Tuomet rimti žmonės supyko ant mūsų. Jie taip patikėjo tuo nevertinimo gyvenimu, o pabaigoj tas pažymėjimo įteikimas tapo liudijimu, kad vieni yra geresni už kitus. Ir man tas jų pyktis buvo šventas. Jis nebuvo lengvas, bet labai teisingas. Tai nereiškia, kad aš atsisakau vertinti, bet tai reiškia, kad žmonės turi teisę protestuoti, kai jiems atrodo, kad tai yra neteisinga. Ir čia yra esmių esmė: ne vertinimo atsisakyti, bet išbūti su tuo, kai atrodo, kad kažkurioj vietoj yra neteisybė. Institutas negali sukurti utopijos, kad užtenka vien tavo buvimo. Vis tiek čia būdamas ar būdama turi būti pasirengęs išeiti į vertinimo areną, tik būdamas sąmoningesnis ir tvirtesnis, gebantis integruoti. Vertinimas dar nėra visas gyvenimas, galutinis nuosprendis mano asmenybei, tai tik dalis mano gyvenimo, dalis mano patirties. Man atrodo, kad tai labai egzistencinis momentas. Jeigu institutas pasiūlytų, kad priimame žmones tokie, kokie yra, ir visiems išdalintume diplomus, taip nusižengtume realybei. Nes mus vertina kolegos, klientai, visi vertina.

Kaip liudija mano pačios patirtis, pakliuvimas į nevertinančią aplinką yra ypatingas išgyvenimas. Juk studijose mokomasi nevertinančio terapinio santykio. Ar čia nėra prieštaravimo?

Viktoras. Taip, terapijoje vertinimas suskliaudžiamas, bet jis niekur nedingsta. Ir čia kyla mokytojo vaidmens konfliktas, nes vienoj situacijoj nevertinu, o kitoj vertinu. Man svarbu vertinant likti dialogiškam, neturėti galutinio nuosprendžio. Tas žmogus, kurį vertinu, turi teisę išsakyti savo požiūrį. Mūsų institutas atlieka ir socialinę funkciją, išleisdami žmones sakome, kad ne tik mokėm žmones, bet ir vertinom, ir taip, mes manom, kad šitie žmonės turi pakankamai kompetencijų ir yra subrendę dirbti psichoterapeutais. Tai neatsiejama nuo vertinimo, nes vieniems pasakom „taip“, o kitiems – „dar ne“.

Šiais metais studijas baigia pirmoji laida, kaip per tą laiką koregavosi pirminė instituto vizija? Dabar jau pradėjo mokytis trečia grupė. Ar mokymosi plane yra kokių korekcijų?

Vitalija: Dėl paties mokymo pobūdžio įsivaizdavimas nesikeitė. Mūsų reikalas kurti mokymosi aplinką, kurioje būtų saugu tyrinėti, kur galimi atradimai. Natūraliai keitėsi santykiai su studentais – jie tapo kolegiški. Iš pradžių, kai žmonės ateina mokytis, ta distancija tarp dėstytojų ir studentų yra gana vertikali. Pamažu tie santykiai horizontalėja. Mes išmokom tą pačią kalbą: apie klientus, apie problemas ar savo pačių sunkumus galime kalbėtis ta pačia kalba, turime bendrą patirtį. Seminarai nėra procesas, kai kažko pilnas mokytojas į tuščius studentus lieja žinias, jie yra bendros patirties išgyvenimas, ypač ilgalaikių seminarų metu. Laikydami tų pačių vertybinių nuostatų, suartėjame. Nors man įdomu, kaip tai patyrė studentai, gal jiems atrodė kitaip? Tiesa, supratom, kad nelabai vertingas buvo seminaras apie psichiatriją. Dabar nusprendėm kalbėti, kaip būtent gešaltinė psichoterapija mato ryškesnius asmenybės sutrikimus. Maži programos svyravimai kyla priklausomai nuo to, ką mums pavyksta pasikviesti iš svečių. Kadangi mūsų užduotis labiau užtikrinti patyrimą, o ne teikti žinias, patys studentai atsakingi jas susirasti.

Norėčiau, kad pasidalintumėte įsimintiniausiais momentais, kuriuos patyrėte ugdydami instituto studentus.

Viktoras. Į galvą ateina ne konkretūs momentai. Man didžiulis džiaugsmas pamatyti kiekvieną iš studentų konsultuojantį, ar tai būtų supervizijų laikas, ar darbas grupėje, ar grupės procesų momentas. Mano būna didelės akys ir kyla sentimentalus gaudumas, kai matau, kaip žmonės reaguoja visu savimi, išreikšdami asmeninės teisybės pojūtį. Man daro įspūdį, kad galiu tai pamatyti ir žinoti, kad prie to prisidėjau. Tai ir gąsdinantis, ir sukeliantis pasididžiavimą momentas. Toks pilnas išgyvenimas. Pamatyti ne išsigandusį, bet tiesiai ir atvirai reaguojantį žmogų: nuo mikro momentų, kai čia pat sureaguojama, iki makro – kai susireguliuojama pačioje grupėje. Arba kai matau, kaip studentai konsultuoja klientą: dirba, seka, svarbu ne tai, kad aš matau technikas, bet – visiškai dalyvaujantį žmogų. Pamatyti gyvai, čia ir dabar, žmogaus augimą – tai daro didžiulį įspūdį! Juk žinai, kad vaikas atsistos ir vaikščios, bet akimirka, kai atsistoja, būna nereali, sunkiai nusakomas emocinis išgyvenimas. Apima nuostaba, baimė, kad jis gali nugriūti. Ir čia, kai pamatai, kad žmogus sureaguoja tiesiai ir atvirai, būna nuostaba ir džiaugsmas, ir baimė, kas dabar bus, kaip kiti jam atsakys.

Vitalija: Nenorėčiau, kad tai nuskambėtų pompastiškai, tačiau didelis džiaugsmas kyla matant pokytį. Ir tas pokytis atsiranda ne dėl to, kad kažkas į žmogų įdiegta, bet dėl to, kad žmogus pralaisvėja, kad įgauna pasitikėjimo savimi ir grupe, mokosi remtis kitais, neprarasdami gebėjimo remtis savimi, savarankiškumo. Studentai tampa vieni kitiems resursu. Aš prisimenu savo didelį džiaugsmą, kai baigėme pirmuosius metus su pirmąja grupe. Džiaugiausi, kad susirinko žmonės ir man leido visa tai patirti. Grupės tapsmo procesą išgyvenau kaip didelę dovaną man pačiai. Būti viso to liudytoja – didžiulė privilegija. Man atrodo, kad formuojasi bendras vertybinis pagrindas, nuo ko mes ir pradėjome. Galbūt kažkas atkrenta, supratęs kad ne pakeliui. Tas vertybinis pagrindas studentams tampa brangus, jie nori jį saugoti, puoselėti, kurti bendrus planus, kaip būti toliau, kai baigsis studijos, kaip paremti ir mokyti vieniems iš kitų. Diplomas nėra pabaiga. Norisi imtis bendrų darbų.

Gal pasidalintumėte keletu minčių, kaip matote instituto ateitį?

Viktoras. Man su šiuo projektu yra amžinybės ir laikinumo dilema: kiek aš noriu, kad būtų amžina, ir aš suprantu, kad nenoriu. Suvokiu laikinumą. Nežinau kurioj vietoj, negalėčiau racionalizuoti. Gal čia netgi daugiau noras. Aš nematau vizijos, kad šis institutas auga ir tampa didžiausiu institutu Lietuvoj. Aš neturiu ambicijų sukurti tokį verslo planą. Tikiu, kad jis gali išaugti ir jungtis su kitais institutais, įeiti į žmonių gyvenimą, į mokyklų programą. Tikiu, kad ta idėja gali išlikti ne kaip institucinio stiprinimo. Aš nenoriu statyti rūmų „Dialogui“. Kaip ir individualus darbas su klientu, jis turi turėti pabaigą. Suvokimas apie pabaigą duoda realybės ir gyvumo. Aš nežinau, kada ta pabaiga bus. Pirmas darbas – pastatyti, kad veiktų, antras – plėsti ir daryti, kad jis taptų kažkuo. Dabar mes esame statybų etape, kad apskritai atsirastų namas.

Vitalija: Man norėtusi, kad institutas augtų į gylį ir vis dėlto išliktų nedideliu ir jaukiu. Tikrai nenorėčiau bet kokio tiražavimo. Norėčiau, kad buvę studentai prisijungtų, mokytųsi mokyti. Norėčiau, kad žmonės veiktų per savo kuriamus projektus, kurie nebūtų tik psichoterapija, o turėtų atgarsius visoje bendruomenėje kaip mažų grupių veikla. Pasauliniame kontekste tokių pavyzdžių galime rasti daug. Klasikai E. ir M. Polsteriai yra pasakę, kad geštaltinė psichoterapija yra pernelyg geras dalykas, kad ji

būtų taikoma ribotai – tik dirbant su liguistais žmonėmis. Geštaltinis požiūris yra pernelyg geras dalykas, kad būtų uždarytas kabinete tarp kliento ir terapeuto. Jis gali komunikuoti ir platesnei visuomenei, veikdamas vis naujuose ratuose.

Kalbėjosi Ramunė Bleizgienė